

genom dem hade ett korrektiv för en felaktig namnform. Som dansk var det vanliga gotländska och öst-svenska namnet Botvid honom främmande. En förvanskning kan lätt ha gått till på detta sätt.

Om växlingen *Bot-* : *But-* i forngutniska personnamn se H. Gustavson, *Gutamålet* 1 (1940), s. 193.

Uttrycket i **snoþu** avser gården Snoder i Sproge sn (se även G 65, 66). **til aista** är den äldsta kända skriftformen av sockennamnet Eksta.

Om namnet (gen.) *Aista* Eksta se G. Lindström, *Anteckningar om Gotlands medeltid* 1 (1892), s. 49. Det bör sannolikt sammanställas med sockennamnet *Lojsta*, som synes vara bildat på samma sätt.

Anmärkningsvärt är bruket av prepositionen *til*, som ju normalt betecknar riktning, icke härkomst; det vanliga i liknande uttryck är *af* (se t. ex. G 33, 55).

Om ordet *husfroyia* f. husfru se G 3.

72. Eksta kyrka.

Litteratur: L 1574, 1772, S 134, 141. C. Linnæus, *Iter Gotlandicum* 1741 (hs i Linnean Soc., London), Öländska och Gothländska resa (1745), s. 278; G. Wallin, *Analecta Gothlandica* 1, s. 641 (Linnæus), 671, 743; C. G. Hilfeling, *Resejournal* 1799 (F m 57: 6), s. 126; N. J. Ekdahl, *Resa till Gotland 1826* (ATA), s. 5; *Kyrkoinventarium* 1830.

Avbildning: Teckning i Wallin a. a. s. 671.

Runsten. Den låg på kyrkogården, utanför södra kyrkoporten. Numera är den förkommen; den söktes förgäves av C. Sävje år 1844 och av O. v. Friesen år 1923. Ej heller vid senare inventeringar har den kunnat återfinnas. Allt vad vi veta om denna sten och dess inskrift grundar sig sålunda på äldre källor. Den har tydligen redan på 1700-talet varit mycket sliten.

Stenen omtalas först av Carl Linnæus år 1741: »På kyrkiogården lågo 2^{ne} Runstenar, af hvilka then ena låg utan för kyrkiödören, war 2 famnar lång och 1 dito bred, på hwilken sågos följande ord.

+ **ēkfah** × **fap̃ur** × **sin** × **kuml** × **kunl** ... **akart tauþ** ... **kuam** : **raþsuinan** × **sin** × **ruinkia** × ...»

I den tryckta reseberättelsen meddelas detsamma, dock icke själva inskriften: »Eksta-Kyrka hade på Kyrkogården 2^{ne} Runstenar, af hvilka den ena låg utan för Kyrkodören, af 2 famnars längd, och 1 famns bredd.»

Biskop Wallin känner åtskilligt mera av inskriften; dock anger också han, att där ha funnits partier, som ha varit oläsbara: »Eista. På Kyrkjogården ...

... **hāfa** × **fap̃ur** × **sin** × **kuml** × **kun** ... × **kar-tauþaka** ... **ukina** × **man** × **minums** ...

halþsu - **hafupam** × **hf** × **h-u** ... × **kuam** × **raþ** × **suinan** × **sin** × **-ruinkia** × **ei** ... n

Denna stenen ligger mit för södra stordörren. Är 6 alnar lång til vtseendet som här nedanför» (fig. 63)

Man känner igen, att det är fråga om samma inskrift som hos Linnæus, men någon större klarhet om dess innehåll ger läsningen icke.

C. G. Hilfeling meddelar år 1799 åtskilligt om stenen, men tyvärr icke någon teckning; den var nu också så utsliten, att endast ett par ord kunde läsas: »Utanför södra kyrkoporten låg en gammal och stor Runsten, och som den af alla i kyrkan in- och utgående beträddes var den aldeles utsliten til Inscriptionen, endast 2 å 3 ord kunde uptagas på ena sidan näml.

kiam × **riþsi** × **sta-** ... **mi** ... **kimli** [fig. 64]

Dessa få ord tyktes dock visa lika med den gamla upreste stenen i Hablingbo kyrkogård [G 59]: at de äro af de älste Gothlands Runstenar, där runorne 𐀓𐀔𐀕 aldeles öfverens komma med våra gamla Swea och Götha Runstenar: hafva ej heller sammansatte Runor [d. v. s. binderunor] eller med halfva tvärlinier påristade [d. v. s. stungna runor] som de nyare Gothländska.»

Det är utan ringaste tvivel fråga om samma stora runsten »utanför södra kyrkoporten», som Linnæus och Wallin tidigare hade omtalat. Inskriften var emellertid vid Hilfelings besök nästan helt utplånad, så

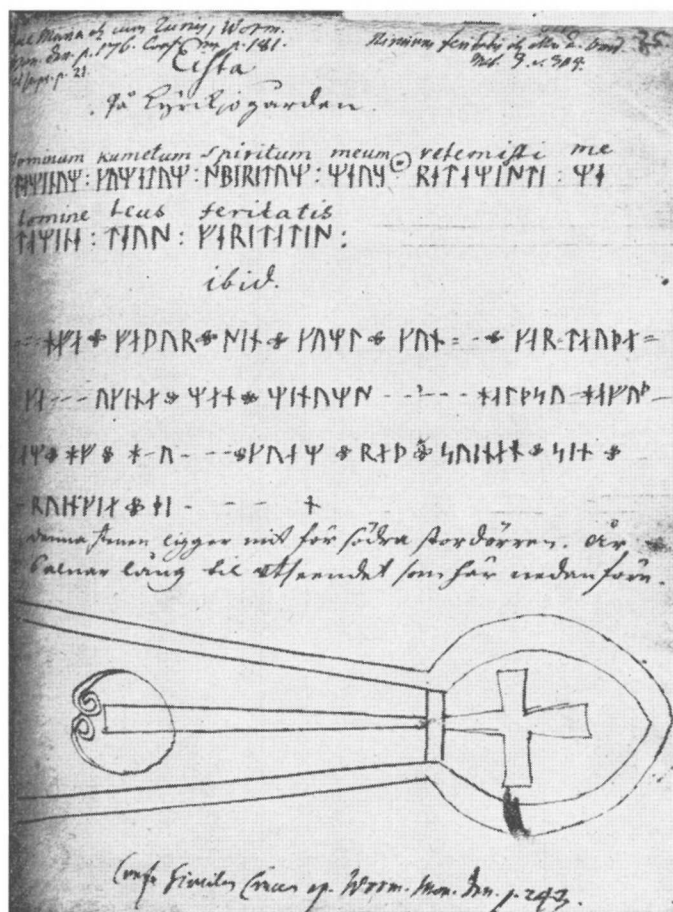

Fig. 63. G 73 och 72. Eksta kyrka. Efter teckning i Wallins Analecta, s. 671.

att endast ett par ord på ena sidan kunde avtecknas. Egendomligt nog tycks det ha varit ett stycke, som icke förekommer i Linnæus' och Wallins uppteckningar. Intressanta äro de iakttagelser, som Hifeling meddelar om runorna: de äro av en äldre typ, liknande dem som förekomma på den gamla bildstenen på Hablingbo kyrkogård (G 59). Han säger ej uttryckligen, att själva stenen var av samma slag, men den lilla teckning som han har gjort av runslingan, talar avgjort för att så har varit fallet. Den har den karakteristiska böjning, som tillhör bildstenar av denna typ, och har sålunda suttit strax nedanför den s. k. halsen på h. sidan. Den

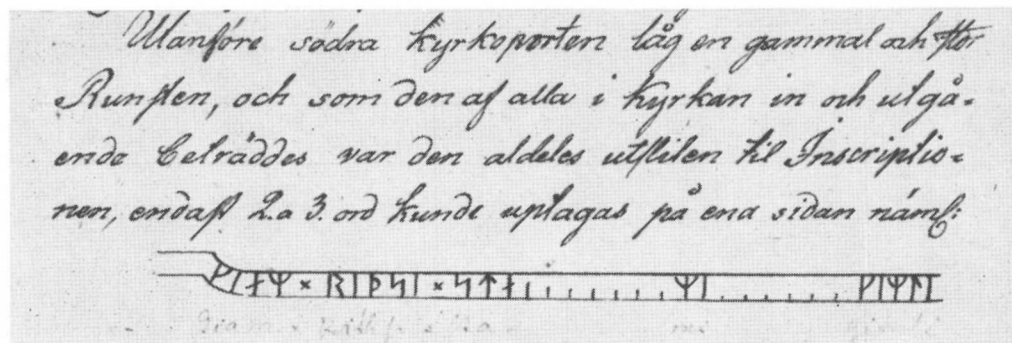

Fig. 64. G 72. Eksta kyrka. Efter teckning av C. G. Hifeling.

skiss, som Wallin meddelar (fig. 63), är ytterst enkel och formlös; den liknar mera en dalaklocka än en gotländsk bildsten. Men om man rättar proportionerna efter Linnæus' uppgifter — den var hälften så bred som lång — blir det genast lite bättre; då kan man föreställa sig, att stenens ytterkonturer ha varit ungefär desamma som på Hablingbo-stenen. Det är sålunda mycket sannolikt, att det också här verkligen har varit fråga om en bildsten, ehuru mycket större till formatet. Egendomlig är i så fall teckningen av korset på stenens mitttyta; men det behöver kanske icke betyda något annat än att tecknaren icke har kunnat urskilja de figurer, som där ha funnits och därför antagit, att det har varit ett kors. Man kan jämföra med Hilfelings teckning av Hablingbo-stenens baksida (fig. 47).

Det är också att märka, att de tre upptecknarna äro eniga om att skiljetecknet i inskriften har varit $\times$, såsom stundom på de äldre, resta stenarna, exempelvis Hablingbo-stenen.

Stenen fanns kvar på sin plats vid kyrkdörren ännu en tid. N. J. Ekdahl antecknade år 1826: »Den 30 juni for jag till Eijsta hvarest jag uppehöll mig ett par dagar, under jag ordnade mina saker. I Eijsta kyrka äro inga märkvärdigheter. Vid kyrkodörren ligger en större kalkstenshäll med runor hvilka af den ständiga nötingen äro så utplånade att man jemt och noga kan se hvad alfabet som blifvit användt till ristningen, men inga ord kunna redas.»

Kyrkoinventarium 1830: »En stor aldeles oläslig runsten finnes vid stora Ingångsdörren till Kyrkan.»

Liljegren har icke uppfattat, att Hilfelings och Ekdahls uppgifter avsågo samma sten (Linnæus' och Wallins kände han icke till). Han uppför dem därför under två olika nummer i sina *Runurkunder*: L 1574 »Eista, Ö. kyrkoporten» och L 1772 »Eista, vid kyrkodörren» (utan känd inskrift). Detsamma gör Carl Säve, som år 1844 icke har kunnat finna någon runsten vid Eksta: S 139 = L 1574 »ej återfunnen» och S 141 = L 1772 »oläst; ej återfunnen».

Kalksten. Höjd 2 famnar (Linnæus) eller 6 alnar (Wallin), d. v. s. ung. 3,60 m, bredd 1 famn (Linnæus), d. v. s. ung. 1,80 m.

Inskriften förefaller ha varit lång och intressant. Endast enstaka ord kunna urskiljas i de äldre läsningarna, men ingen sammanhängande text.

73. Eksta kyrka.

Litteratur: C. Linnæus, *Iter Gotlandicum*, 1741 (hs i Linnean Soc., London), *Öländska och Gothländska resa* (1745), s. 278; G. Wallin, *Analecta Gothlandica* I, s. 641 (Linnæus), 671, 743; P. A. Säve, *Gotländska samlingar* Bd 4 (hs R 623:4 i UUB), s. 258, Bd 5 (hs R 623:5 i UUB), s. 795, *Gutaord* 13 (hs R 625:12 i UUB), s. 9, 28, S 170 II (UUB).

Avbildningar: J. Gottberg, »Runteckning å en spishäll i Ejsta Prästgård» 1877 (i samlingen S 170 II, UUB); P. A. Säve i hs R 625:12 (UUB), s. 28 och i hs R 623:5 (UUB), s. 795.

Gravsten. Den låg på kyrkogården, mot öster. Den är numera förkommen. Den är omtalad endast av Linnæus och Wallin; däremot icke av Hilfeling eller Ekdahl, ej heller av någon annan fornforskare, som senare har besökt Eksta. Följaktligen har den icke upptagits i Liljegrens och Säves förteckningar över gotländska runinskrifter. Den är icke omnämnd i kyrkoinventariet 1830.

De korta upplysningar, som stå oss till buds, äro sålunda följande.

C. Linnæus 1741: »På Kyrkiogården lågo 2^{ne} Runstenar ... På den andra, som låg emot öster, sågos följande:

pinkin usl (el. **uūil**) : **dmln-m** : **kumedum** · **sbiritum** : **meum** : **retimitn** : **mēktohina** : **ius · feritatis h ...** »

I den tryckta reseberättelsen (1745) står endast följande: »Eksta-kyrka hade på Kyrkogården 2:ne Runstenar ... men den andre låg emot Öster.» Någon inskrift meddelas icke.